
ОГЛЯДИ

Lubomyr R. Wynar.

**МУХАЙЛО HRUSHEVSKY: UKRAINIAN-RUSSIAN
CONFRONTATION IN HISTORIOGRAPHY.**

Toronto; New York; München, 1988.— 66 p.

Любомир Р. Винар.

**МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ: УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКА
КОНФРОНТАЦІЯ В ІСТОРІОГРАФІЇ.**

Торонто; Нью-Йорк; Мюнхен, 1988.— 66 с.

Протягом кількох останніх років відкрилася завіса з імені Михайла Грушевського, яке десятиріччями намагалися стерти з нашої пам'яті. Однак, незважаючи на величезну кількість публікацій, присвячених цьому видатному історику, більшість з них має популярний біографічний зміст, і дедалі помітнішим стає брак досліджень методологічного й проблемно-концептуального характеру. Водночас ґрунтовним вивченням його творчості вже тривалий час займаються в українській діаспорі, зокрема, відомий дослідник професор Кентського університету (США) Любомир Винар. Прикладом його праці на цьому терені є рецензована книга.

У цьому невеликому за обсягом виданні порушується цілий спектр проблем, присвячених становленню історичної концепції в дослідженнях М. С. Грушевського. Зокрема, це стосується зародження українського етносу, ролі Київської Русі у східноєвропейському історичному процесі, формування української державності, литовсько-польського та гетьманського періодів історії України, тобто тих питань, котрі є найбільш актуальними саме на сучасному етапі відновлення повної самостійності Української держави.

Дослідження Л. Винара, розраховане на американських та західноєвропейських студентів, що спеціалізуються із східноєвропейської історії, вмістило, крім розробленої М. Грушевським схеми української та східноєвропейської історії, поданої у викладі автора видання (с. 1—33), також працю цього видатного вченого «Традиційна схема російської історії і проблема раціональної організації східнослов'янської історії» (с. 35—42). У формі історіографічної документації автором подано цілий ряд коментарів до здійснених М. Грушевським дослідів праць західних істориків-спеціалістів із східнослов'янських проблем (с. 43—53). Вміщено також складену Л. Винаром вибрану біобібліографію М. Грушевського (с. 55—64).

Л. Винар ґрунтовно спростував цілий ряд антиукраїнських тверджень, що належали окремим російським історикам дореволюційної доби. Це стосується насамперед так званої «офіційної схеми російської історії», що базувалася на гіпотезі М. М. Карамзіна про національну єдність руського народу (росіян, українців і білорусів) та спеціальній періодизації російської історії. М. М. Карамзін, а слідом за ним й інші провідні російські історики, зокрема М. П. Погодін, С. М. Соловйов та В. О. Ключевський, твердили, що Київська Русь була першим центром Російської держави, яка пізніше злилася з Володимиро-Суздальським князівством. Згодом же він перемістився до Москви і, на-

решті, до Петербурга (с. 5). М. М. Карамзін вважав це закономірним процесом формування єдиного державного утворення. Однак він не взяв при цьому до уваги цілий ряд геополітичних, етнічних та культурних факторів, які визначали окремішність української народності.

Л. Винар вказав на притаманний М. Грушевському метод критичного аналізу в підході до традиційної схеми російської імперської історіографії, представники якої розглядали українську й білоруську середньовічну історію як складову частину російської національної історії. Перебуваючи на позиціях імперської політики, вони вперто не хотіли помічати відмінностей між російським, білоруським та українським історичними процесами в контексті їх політичного, культурного та соціально-економічного розвитку. Тим часом ці східнослов'янські народи мали свої власні корені. Отже, наголошує Л. Винар, і Володимиро-Суздальська держава не була ні послідовницею, ні спадкоємницею Київської держави (с. 10—11).

Автор звернув також увагу на непримиренну позицію М. Грушевського щодо спроб названих вище російських істориків штучно з'єднувати долі різних народів, що вело до укорочування шляху їх історичного розвитку.

Продовження Київської Русі М. Грушевський справедливо вбачав в існуванні Галицько-Волинської держави XIII—XIV ст. Л. Винар, поділяючи точку зору М. Грушевського на періодизацію, навів у своїй праці шість періодів, на які той поділив український історичний процес (з IV по XIX ст.).

Докладно спинився Л. Винар і на термінології, що застосовувалася М. Грушевським у ході дослідження минулого Київської Русі та України. Зокрема, професор звернув увагу на те, що термін «Україна — Русь» мав символізувати органічний зв'язок між стародавньою, середньовічною та новітною українською історією.

Не обмежуючись власним аналізом концепцій М. Грушевського стосовно етногенетики східнослов'янських націй, Л. Винар дав оцінку поглядів на вказані вище проблеми та позицію, зайняту щодо них М. Грушевським, з боку широкого кола українських, російських, радянських та західних істориків.

У рецензованій праці показано також процес поступової реабілітації імені Михайла Грушевського в радянській історіографії, розпочатий ще з 1966 р. і продовжений у численних публікаціях протягом 1988 р. (с. 26—38).

Беручи до уваги кардинальну зміну суспільно-політичної ситуації на Україні протягом останніх двох-трьох років, можна сказати, що на даний час книга д-ра Винара якоюсь мірою вже не відповідає існуючим в українській історіографії реаліям. Однак для широкого загалу істориків вона корисна як з інформаційно-пізнавальної, так і з методологічної точок зору.

О. М. СИТНИК (Ужгород)

Одержано 18.02.92.